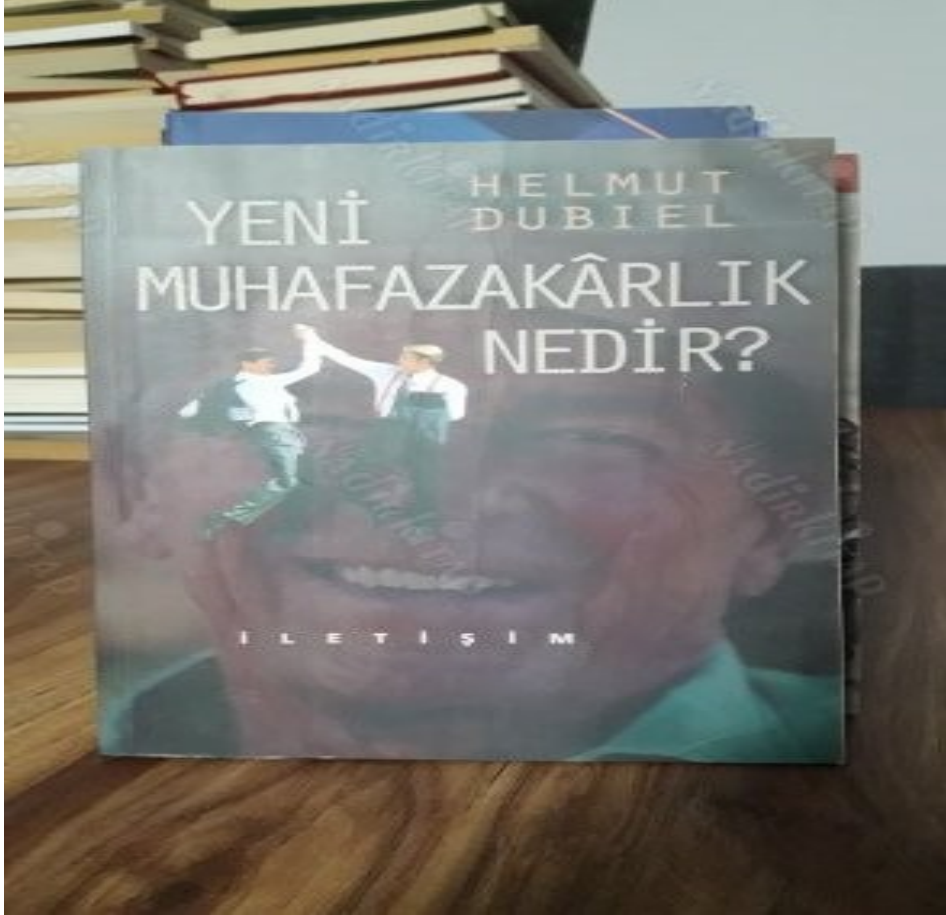

Yeni Muhafazakârlık Nedir?

What is Neoconservatism?

İdris KOLOĞLU¹

Geliş Tarihi / Received: 28.09.2023 Kabul Tarihi / Accepted: 18.10.2023 Tarihi / Published: 31.12.2023

Helmut Dubiel

Was ist Neokonservatismus? (Yeni Muhafazakarlık Nedir?), 1985,
Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main

Çev. Erol Özbek

İletişim Yayınları, 1. Baskı 1998, İstanbul

ISBN: 0264487500125.

Atf (Citation): Koloğlu, İ. (2023). Yeni Muhafazakarlık Nedir? *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*, 5(2), 162-165. Doi: 10.47138/jeaa.1367846

¹ Dr. Uzman, İller Bankası A.Ş. Ar-Ge Kurulu, ikologlu@ilbank.gov.tr, Orcid: 0000-0002-3131-5684

Yeni Muhafazakârlık, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde Soğuk Savaş döneminde ortaya çıkan bir düşünce akımıdır. Yeni muhafazakârların düşünsel anlamda referans kaynağı II. Dünya Savaşı öncesi ABD'ye göç eden Leo Strauss'tur. Akımın ortaya çıkmasında, ülke içinde 1960'ların karşı kültürüne ve modern liberalizme tepki en önemli etken olmuştur. Yeni muhafazakârlar bu dönemde sosyal bozukluğu, çok kültürlülüğü, materyalizmi ve anarşiyi eleştirmişlerdir (Peters, 2008: 14). Yeni muhafazakârların dış politikadaki itici gücü de komünizm karşıtlığı olmuştur. Dolayısıyla ABD'li yöneticilerin 1960'ların sonlarından itibaren izlediği yumuşama politikaları ile silahsızlanma görüşmeleri sert bir şekilde eleştirilmiştir (Muravchik, 2007: 20). Böylece mevcut sorun ve politikalara karşı bir tepki olarak ABD'de ortaya çıkan Yeni Muhafazakârlık 1980'lerden itibaren günümüze kadar tüm dünyada etkili bir akım haline gelmiştir.

Yeni Muhafazakârlık akımının yeni olarak ifade edilen görüşleri incelendiğinde, bu akımın temellerinin bir yandan demokrasi, eşitlik, refah, kültür, sınıf ve ilerleme gibi alanlarda eski muhafazakâr köklere dayandığı, bir yandan da ortaya çıktığı konjonktürün güncel sorunlarına yönelik yeni fikirleri de içinde barındırdığı görülmektedir. 1989'dan 1997'e kadar Frankfurt Sosyal Araştırmalar Enstitüsü'nün başkanlığını yapmış ve politik akımlar, ideolojiler, siyaset, politika, azınlıklar ve etnik gruplar gibi kategorilerde eserler vermiş olan Helmut Dubiel "Was ist Neokonservatismus?" (Yeni Muhafazakarlık Nedir?) başlıklı kitabında 1980'lerden bu yana siyasetin teorisinde ve pratiğinde etkili olan Yeni Muhafazakârlık akımının fikri kaynaklarını ortaya koyma teşebbüsünde bulunarak, bu akımın yeni muhafazakârların iddia ettiği gibi kapitalizmin krizine, siyasal ve sosyal sorunlara çözüm üretmede başarılı olup olamayacağını eleştirel bir bakışla kaleme almıştır. Volkswagen Fabrikaları Vakfı'nın teşviki ile yürütülen "*Sanayi Sonrası Toplum İlişkin Yeni Muhafazakâr Teori ve Geç Kapitalizmin Eleştirel Teorisi - Liberal Sonrası Toplamların Teorisi Üstüne Projesi*" kapsamında ortaya çıkan ve 1985 yılında yayınlanan kitap, literatürde temel kaynaklar arasında gösterilmektedir. Türkçe'ye 1998 yılında Erol Özbek tarafından çevrilen, daha sonra ikinci baskısı 2013 ve üçüncü baskısı da 2017 yılında yapılan eser, dünyada kendinden sonraki çalışmalara da öncülük etmiş olmasına rağmen, Türkiye'de halen herhangi bir kitap incelemesine konu olmamıştır. Bu nedenle Yeni Muhafazakarlık akımının günümüzde de etkisini sürdürdüğü ve kitabın etkilerinin ise halen devam ettiği düşünülebilir, eserle ilgili bir kitap incelemesi yapılmasının literatürümüze katkısı olacağı değerlendirilmiştir.

Kitap 166 sayfadan ve yedi bölümden oluşmaktadır. Bölüm başlıkları; "Yeni Muhafazakârlık", "Kültür", "Demokrasi", "Eşitlik", "Refah", "Yeni Sınıf" ve "İlerleme" şeklindedir. Dubiel kitabında, "Yeni Muhafazakârlık" kavramını, karmaşık bir siyasi entelektüel bağlam için bir başlık olarak kullandığını belirtmektedir (S.8-9). Kitabın içeriği incelendiğinde ise kavramın siyasal düşünce/hareket tarzı, kültür eleştirisi, sosyal bilimsel veya teorik açıdan bir fenomen olarak kullanıldığı açıklanmaktadır. Dubiel'e göre Yeni Muhafazakârlık dar anlamıyla bir teoriden ziyade siyasi sorunların çözümüne yönelik bir toplum öğretisidir. Bu öğretinin birliği kendi içinde olmayıp, eleştirdiği şeylerdedir. Bu eleştiri ise temelde liberal sistemlerin bunalım fenomeni ile burjuva değer sisteminde gerçekleşen otorite çözümlüsüne yöneliktir (S.13). O ayrıca Yeni Muhafazakârlık ile aslında gelişmiş kapitalist ülkelerde burjuva modernliğinin kendisinin muhafazakâr hale geldiğini, böylece "Eski Muhafazakârlığın" bir yanda "Yeni Sağ" öte yanda ise "Yeni Muhafazakârlık" olmak üzere farklı iki doku olarak ayrıştığını dile getirmiştir (S.14-15).

Yazar 1980'li yılların Yeni Muhafazakârlığın on yılı olacağını dile getirerek, bu öngörüsünü şu şekilde ifade etmiştir: "...*Biçimlendirilmiş toplum örneğinin altmışlı yıllarda böyle bir anahtar kelimeydi. 'Yönetilemezlik' ve 'Değerlerin Değişimi' yetmişli yılları belirledi. İçinde bulunduğumuz on yılın da Yeni Muhafazakârlığın on yılı olacağına ilişkin belirtiler var...*" (S.8).

Dubiel eserinde kapsamlı bir ideoloji analizi yaparak Yeni Muhafazakarlığın kültür, demokrasi, eşitlik, refah, toplumsal sınıflar ve toplumsal ilerleme gibi temel hususlara ilişkin görüşlerinin yeni olup olmadığını ve 1970'li yıllardan itibaren ekonomik, siyasi ve toplumsal krizler yaşayan dünyadaki sorunlara, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi yönlerden tatmin edici cevaplar verebilecek bir paradigma ve/veya toplum öğretisi olup olmadığını tartışmış, daha sonra da Yeni Muhafazakarlığı Eleştirel Teori'nin arka planına dayanarak eleştirmiştir. O ayrıca bu eleştirilerini, farklı görüş ve eğilimlerden çeşitli düşünürlerin fikirlerini ele alarak ve tartışarak yapmıştır. Bu husus kitapta şu şekilde anlatılmıştır: "...*Yeni olan şey, Yeni Muhafazakarlığın semantik yani anlambilimsel özü değildir; yeni olan onun uygulandığı tarihi bağlamdır ...Yeni Muhafazakâr dünya ve toplum imgesindeki temel konuları sistematik bir eleştiriden geçirmek istiyorum... Ben Yeni Muhafazakâr savların içeriğini ele almayı deneyeceğim. Bu büyük ölçüde mümkün, çünkü Yeni Muhafazakârların soruları günümüzde dar kafalı olmayan solcuların da sorularındır ayna zamanda. Yeni Muhafazakâr toplum öğretisini, geç kapitalizm hakkındaki eleştirel teorisinin arka planına dayanarak eleştiriyorum...*" (S.14-17).

Dubiel ideoloji eleştirisi yaparken, daha çok 1930 ve 1940 lı yıllarda Marxist Ortodoksi ve Sosyal Bilimsel Pozitivizme karşı iki cepheli bir mücadele içerisinde geliştirilen ve 1970'lerde de yeniden yorumlanan "Eleştirel Teori"nin görüş ve yöntemlerinden yararlanmış. Ancak kitapta bunlara ilave olarak "Tarihsel Yöntem" ve "Diyalektik Yöntem" de kullanılmış ve 1930'lu yıllardan itibaren 1980'li yıllara kadar geçen süreçte yaşanan olaylar ve ortaya çıkan siyasal, ekonomik ve toplumsal görüşler, gelişim süreci ile bağlantılı, tartışmalı ve mukayeseli olarak anlatılmıştır. Dubiel bu analiz ve eleştirilerini yaparken de Siyaset Bilimi, Kamu Yönetimi, Tarih, Felsefe, Sosyoloji, Psikoloji, Biyoloji,

İktisat, Eğitim Bilimleri gibi farklı bilim ve disiplin alanlarına giren konulara ilişkin, Yeni Muhafazakâr, Marxist, Liberal ve Eleştirel Teori vb. ekol ve görüşlerden pek çok düşünür ve bilim insanının görüşlerinden yararlanmışır.

Yazar analizlerinde özetle, Yeni Muhafazakârlığın aslında gelişmiş Batı ülkelerinde mevcut sosyal, siyasal ve ekonomik görüşlere bir tepki olarak ortaya çıktığını dile getirerek, Batılı toplumlara mensup yeni muhafazakârların kendilerini tehdit altında hissederek mevcut siyasi, ekonomik ve sosyal bunalımlar nedeniyle liberal akılcılığının siyasi savunmasına soyunduğunu vurgulamıştır (S.14-15). Ona göre yeni muhafazakârlar, neoliberal ekonomi politikalarından, sosyo biyolojik insan genetiği araştırmalarından, Pozitivist Marxizm eleştirisinden ve elitist demokrasi savlarından hareketle, yeni bir ulusal ve uluslararası ekonomik, siyasal ve toplumsal düzen kurmak amacıyla seferberlik ilan etmiştir.

Kitapta kilit kavramlardan biri Gramsci'nin "kültürel hegemonya" kavramıdır. Dubiel'e göre bu kavram, Marksizmin kültürel açılımına hizmet edebilecekken, yeni muhafazakârlar tarafından 1970'li yıllarda, Almanya, Fransa ve ABD'de gelişmiş kapitalist toplumların siyasi kimliğine ilişkin tüm tartışma konularının Muhafazakâr veya Yeni Muhafazakâr ideolojiler tarafından işgal edilmesine yönelik bir strateji aracına dönüştürülmüştür. Dubiel'e göre bu bir paradokstur ve düşünce/ruh yeni muhafazakârların düşünsel atağıyla bir nevi soldan sağa kaymıştır. Böylece gelişmiş kapitalist toplumların siyasi kimliğine ilişkin tüm tartışma konuları da Muhafazakâr veya Yeni Muhafazakâr ideoloji tarafından neredeyse tümüyle işgal edilmiştir. Dubiel bu kitabı yazma amacının kültürel hegemonyanın bu türüne karşı mücadele vermek olduğunu şu cümlelerle ifade etmiştir: *...Yeni Muhafazakâr çevreler siyasi organizmaya, onu siyasi kullanımın pasif nesnesi haline getirebilmek için, iğneleri belirleyici sinir noktalarına yerleştirmesi yeterli olacak bir akupunkturcunun tavrıyla yaklaşmışlardır... Bu kitap kültürel hegemonyanın bu türüne karşı yazılmıştır. Buna karşılık eleştirel toplum teorisinin argümanlarının yaşayan bir siyasi kültürün demokratik iklimi içerisinde kendini kabul ettirmesi gerekiyor. Onun etki imkânının meydanı, siyasi kamuoyunun sahnesidir; etkisinin sınırını da yine bu sahne çecektir...* (S.23)".

Dubiel kitabın kültür başlıklı bölümünde, muhafazakâr açıdan kültürün modernlikteki kaderinin, otorite olarak kabul edilmiş geleneklerin geri gelmeyecek şekilde erimesi ve sosyal bağların uyum sağlayıcı toplum ötesi garantilerinin sürekli erozyonu olduğunu vurgulayarak, mevcut durumda gelenek ve aşkınlığın yerini siyaset aldığı için kültürün de üzerinde sosyal grupların toplumsal örgütlenişin akılcı ölçütleri uğruna kavga edildiği bir alan haline geldiğini belirtmektedir (S.53-54).

Dubiel yeni muhafazakarlarca liberal demokrasi kavramının "yönetilemezlik" olarak teşhis ettikleri kriz çerçevesinde, hem siyasi kaderi tayin ilkesinin canlandırılması hem de bu ilkenin kitle demokrasisi içinde geçerlilik kazanması beklenen kurumsal düzenlemelerinin eleştirildiğini, bunu yapmak için de siyasi irade oluşumunu ve karar almayı etkilemenin var olan kanallarından çok yoğun olarak yararlandığını belirtmektedir (S.59).

Dubiel eşitliğe dair görüşlerini belirtirken, toplumda bireyin gelişiminin önündeki fırsatları sağlama konusunda devlete yükümlülük tanınmasının, aslında toplumda hâkim bir meşrulaştırma ölçütü olarak kabul göreceğini ve bu tür bir refah devletinin de siyasi olarak gerçekleşmiş olacağını, böylece sadece şekil ile sınırlı kalmayan bir evrenselciliğin hayata geçirilmesinin mümkün olduğunu belirtmiştir (S.99).

Yazar refah devleti ile ilgili tartışmalara değinerek, kapitalizmdeki her türlü iktisat politikasının geçmişten günümüze öncelikle hedefinin, sermayenin değerlendirme koşullarının güvence altına alınmasına yönelik olduğunu, dolayısıyla devletin iktisat politikalarının da yapısal olarak taraflı olduğunu, ayrıca refahın toplumun diğer kesimlerine yayılabilmesine yönelik, bu taraflılığın demokratik reformlarla sınırlanmasının gerektiğini savunmuştur (S.126).

Dubiel yeni sınıf tartışmaları yaparken, aydınları kendi elit statülerine karşı tutum kalıpları açısından dört grupta değerlendirmiştir: *A. Olumlayıcı-Sol grupta*; Sain-Simon, Marx, Kautsky, Lenin vb. *B. Olumsuzlayıcı-Sol Grupta*; Bakunin, Machahajskij, Shachtman, Djilas, Konrad/Szelenyi, *C. Olumlayıcı-Sağ Grupta*; Pareto, Mosca, Spengler, Moeller, Bruck vd., *D. Olumsuzlayıcı-Sağ Grupta* ise; Burke, Laswell, Schumpeter, Aron ve yeni muhafazakarlar yer almaktadır (S. 133).

Yazar ayrıca kitapta Kuzey Amerikalı muhafazakarların toplumda oluşmakta olan yeni sınıfa yükledikleri sosyal ve yapısal nitelermelerin ve siyasi niyet atıflarının, tam tamına kendileri için geçerli olan sıfatları bir araya topladığını ve bunu açıkça itiraf etmekte tereddüt göstermediklerini, öte yandan ABD ve Federal Almanya'da bu sınıfın bilimsel siyaset danışmanlığı alanında hakim grubu oluşturduğunu, bu siyasi hakimiyetin çok güçlü olduğunu ve siyasi yönetim amacına yönelik yürütülen sosyal-bilim ile sosyal bilimsel Yeni Muhafazakarlığın adeta eş anlamlı kullanılan kavramlar haline geldiğini vurgulamıştır (S.146).

Kitap okunduğunda akla gelen temel sorulardan biri şudur: "Yeni Muhafazakârlık, Neoliberalizmin dünya görüşünü ne derece yansıtmaktadır?" Dubiel bu soruya şu şekilde cevap vermektedir: *"...Söz konusu olan şey daha ziyade, entelektüel muhafazakârlığın burjuva toplumuna yetişmiş olmasıdır. Bu da onu giderek liberalizmden ayırt edilemez hale getiriyor. Bu yüzden de söz konusu entelektüel muhafazakârlığa Yeni Muhafazakâr mı, yoksa Neoliberal mi denmesi gerektiği konusu sadece bir kelime seçimi meselesidir."* (S.160). Dolayısıyla yazara göre Yeni Muhafazakârlıkla Neoliberalizm neredeyse birbirinden ayrılamaz hale gelerek iç içe geçmiştir.

Dubiel ayrıca Yeni Muhafazakârlığın Eski Muhafazakârlık üzerinde bir zaferinin olduğunu, ancak bunun sosyalizmin geleneksel biçimlerinin uzun zamana yayılan patolojisinin, kadınların, ekologların ve radikal demokratların yeni sosyal hareketler ve sağ-sol ayrımlarının değişmiş olduğu anlamına gelmediğini, sadece bir siyasi programın sağ ya da sol olarak tasnif edilmesine yarayan ölçütte bir kayma olduğunu, siyasi kavganın da artık bu yeni ölçüt etrafında gerçekleştiğini belirtmektedir (S. 163).

Dubiel tarafından özetle, Yeni Muhafazakar Toplum Öğretisinin ABD’de ve Avrupa’da siyasi elitlerin pratik eylemlerini de yönlendiren bir paradigma olma yolunda hızla geliştiği tespiti yapılarak, Yeni Muhafazakar görüşlerin; büyük teknolojik gelişmelerin getirdiği yıkıcı bir başı buyrukluğa, insan iş gücü için salt piyasa şartlarına göre bir biçimlenişe, demokrasilerde kısıtlamalara ve kültürün otoriter şekilde kullanılışı gibi tehlikelere yol açabileceğine dikkat çekilmiş ve bu tehlikelere karşı okuyucuya kültürel, ekonomik, demokratik ve eşitlikçi tavsiyelerde bulunulmuştur.

Sonuç olarak kitapla ilgili şunları söylemek mümkündür: Dubiel bu eserinde “Yeni Muhafazakârlık Nedir?” sorusunun cevabını vermek üzere kapsamlı ve çok yönlü akademik analizler yapmış olup, farklı ekol ve görüşlerden pek çok düşünür ve bilim insanının görüşlerine eleştirel bir bakış açısıyla yer vermiştir. Yazar bu görüşlere yer verirken de belli bir bilimsel yöntem dâhilinde hareket etmiştir. Dolayısıyla kitap bilgi açısından doyurucu bir içeriğe sahip olduğu gibi, bilimsel açıdan da incelenebilir bir yöntemle sahiptir. Dubiel’in “1980’li yılların Yeni Muhafazakârlığın on yılı olacağı” öngörüsü o dönemden bu yana özellikle Amerika ve Avrupa’da yaşanan gelişmelere bakıldığında önemli ölçüde doğru çıkmıştır. Kitap bu alanda yazılmış ilk eserlerden olması nedeniyle sonraki akademik çalışmaları da önemli ölçüde etkilemiş, bu çalışmalara öncülük etmiş ve referans kaynağı olmuştur. Dolayısıyla yazarın Yeni Muhafazakârlığın fikri kaynaklarını ortaya koyma teşebbüsü büyük ölçüde başarılı olmuştur. Yazar tarafından ayrıca Yeni Muhafazakârlığın, temsilcilerinin iddia ettiği gibi kapitalizmin krizine ve mevcut politik ve sosyal sorunlara çözüm üretmede yeterli olamayacağı, hatta bunun aksine yeni toplumsal, kültürel ve politik tehlikeleri de beraberinde getirebileceği öngörüsünde bulunulmuştur. Bunlara ilave olarak da Yeni Muhafazakârlığı doğuran krizin antikapitalist ve sol kesim açısından da bir tıkanıklığın ifadesi olduğu vurgulanarak, okuyucuya sağın öne çıktığı bu ideolojik rekabette, solun da söz sahibi olabilmesi için üzerindeki muhafazakâr rehavetten kurtulması gerektiği mesajı verilmiştir. Bu bağlamda Dubiel’in özü üzerinde durulan bu eseri, detaylarında Yeni Muhafazakâr düşünceyi tahayyül etmenin yanı sıra, hegemonik ilişkileri aşma iddiasındaki eleştirel düşüncenin mevcut açmazlarını da ortaya koyması bakımından, siyasal düşünce serüveninin önemli bir uğrağı olmaya devam etmektedir.

Kaynakça

- Dubiel, H. (1998), “Yeni muhafazakârlık nedir?” (Çev. Erol Özbek), İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- Muravchik, J. (2007), “The past, present, and future of neoconservatism”, *Commentary*, October: 19-29.
- Peters, M. A. (2008). Leo Strauss and the Neoconservative Critique Of Liberal University: Postmodernism, relativism and the culture wars. *Critical Studies in Education*, 49(1), 11-82.